

**УЧАСТЬ ДІТЕЙ У ПРОЦЕСАХ ПРОЄКТУВАННЯ:
ПОЧАТОК ДІАЛОГУ ПРО АДАПТИВНІСТЬ І ДОВГОВІЧНІСТЬ
ПРОСТОРІВ ДЛЯ ДІТЕЙ**

**PARTICIPATION OF CHILDREN IN THE DESIGN PROCESS:
STARTING A DIALOG ABOUT THE ADAPTABILITY AND
DURABILITY OF SPACES FOR CHILDREN**

Keywords: differences of generation, sociocultural transformations, durability of space, environmental adaptability, children's participation.

Ключові слова: генераційні відмінності, соціокультурні трансформації, довговічність простору, адаптивність середовища, дитяча партисипація.

PhD in Architecture, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University, Lviv

Канд. арх., доц., Національний університет "Львівська політехніка", Львів

<https://doi.org/10.23939/sa2025.01.121>

In modern architectural practice, designing adaptive and durable spaces is becoming a key challenge, especially for child-oriented environments. The dynamic needs of younger users, the impact of generational changes and socio-cultural transformations require the development of approaches that ensure the sustainability and multifunctionality of spaces. In this context, participatory design plays an important role in helping to create environments that take into account the real needs of children and remain relevant in the long term.

The article analyzes the relationship between adaptability, durability, and generational characteristics, emphasizing the importance of child participation in design processes. Involvement of children contributes not only to increasing the functionality of the environment, but also to the formation of their social responsibility and identity. At the same time, modern trends such as digitalization, environmental adaptation, and changing behavioral patterns create new requirements for the architectural environment, necessitating the integration of technology and a focus on sustainable development.

The study also focuses on participatory design methods and models, analyzes examples of successful practices, and outlines barriers to effective consideration of children's participation in planning processes. It considers how spatial solutions can adapt to generational dynamics, as well as how children's interaction with space affects its durability.

The results of this study can serve as a basis for developing new approaches to the design of children's spaces that will promote harmonious development, inclusiveness, and intergenerational interaction. The outlined areas of research demonstrate the need for an interdisciplinary approach to the formation of an architectural environment that will meet the challenges of the future.

У сучасній архітектурній практиці проектування адаптивних і довговічних просторів стає ключовим викликом, особливо для середовищ, орієнтованих на дітей. Динамічні потреби молодих користувачів, вплив зміни поколінь і соціокультурних трансформацій вимагають розроблення підходів, які забезпечують сталість і багатофункціональність просторів. У цьому контексті партисипативний дизайн відіграє важливу роль, допомагаючи створювати середовища, які враховують реальні потреби дітей і залишаються актуальними в довгостроковій перспективі.

У статті проаналізовано взаємозв'язок між адаптивністю, довговічністю та характеристиками поколінь, підкреслено важливість участі дітей у процесах проектування. Залучення дітей сприяє не лише підвищенню функціональності середовища, а й формуванню їхньої соціальної відповідальності та ідентичності. Водночас сучасні тенденції, такі як диджиталізація, адаптація до навколишнього середовища та зміна поведінкових моделей, створюють нові вимоги до архітектурного середовища, зумовлюючи необхідність інтеграції технологій та орієнтації на сталий розвиток.

Дослідження також зосереджено на методах і моделях партисипативного проектування. Проаналізовано приклади успішних практик та окреслено бар'єри на шляху до ефективного врахування участі дітей у процесах планування. Розглянуто, як просторові рішення можуть адаптуватися до динаміки поколінь, а також як взаємодія дітей із простором впливає на його довговічність.

Результати цього дослідження можуть слугувати основою для розроблення нових підходів до проектування дитячих просторів, які сприятимуть гармонійному розвитку, інклюзивності та взаємодії поколінь. Окреслені напрями дослідження демонструють необхідність міждисциплінарного підходу до формування архітектурного середовища, яке відповідатиме викликам майбутнього.

Постановка проблеми

Сучасна архітектурна практика стикається із численними викликами, пов'язаними зі створенням просторів, які б одночасно відповідали актуальним потребам і були б здатні адаптуватися до змін та викликів сучасності. Це особливо важливо під час формування середовищ для користувачів із динамічними потребами, таких як діти, чії вимоги до простору швидко змінюються під впливом вікових особливостей. У цьому контексті забезпечення адаптивності просторів, суть довговічності архітектурних рішень з урахуванням швидкого розвитку технологій, а також роль партисипації дітей у процесах проектування (Bishop & Corker, 2017) стають ключовими питаннями.

Партисипація дітей у процесах проектування – важливий інструмент для урахування їхніх реальних і змінних потреб. Дослідження підтверджують, що залучення дітей сприяє не лише покращенню якості середовища, але й соціальній згуртованості (Santy Paulla Dewim, 2012; Derr et al., 2013). Дитячі простори, створені з урахуванням їхніх ідей, стають функціональнішими та відповідають реальним потребам користувачів. Водночас партисипація змінює ставлення дітей до цих просторів, виховуючи відповідальність за середовище, яке вони допомагають створювати.

Проте треба враховувати, що діти, які брали участь у партисипативних проєктах десять років тому, вже подорослішали, а відповідно їхні потреби та очікування щодо середовища змінилися. Це змушує замислитися: чи здатні створені за їхньої участі простори залишатися актуальними через десятиліття? І чи враховують вони динаміку генераційних відмінностей, які впливають на сприйняття та використання середовища?

Вагомим фактором є також те, що кожне покоління формує унікальні вимоги до середовища, які виникають під впливом соціальних, економічних та технологічних змін. Тому це зумовлює необхідність дослідити, чи здатні простори, створені сьогодні, залишатися універсальними для наступних поколінь. Зокрема, важливо оцінити, чи може таке середовище адаптуватися до соціальних і культурних змін, забезпечувати довговічність в умовах швидкого технологічного прогресу.

Покоління істотно різняться за цінностями, очікуваннями та пріоритетами, що впливають на їхнє ставлення до середовища (Volkova, Proskurova & Yevsieieva, 2021). Наприклад, покоління Z (1995–2012 років народження) орієнтоване на інклюзивність і активну участь у формуванні просторів, тоді як покоління X (1965–1979 рр. н.), міленіали (1980–1994 рр. н.) та бумери (1946–1964 рр. н.) керувалися цінностями, які визначали архітектурні рішення їхнього часу. Водночас поведінкові особливості дітей нового покоління Альфа (2013–2029 рр. н.), які вирости в умовах глобальної цифровізації, викликають питання щодо актуальності вже створених просторів. Це підкреслює важливість розуміння того, як генераційні відмінності впливають на довговічність просторів для дітей, оскільки врахування цих змін є ключовим для створення адаптивних просторів, здатних відповідати як поточним, так і майбутнім викликам.

Крім того, треба пам'ятати, що сучасні глобальні тенденції, зокрема зміна клімату, стрімка урбанізація та соціальна поляризація, створюють нові вимоги до архітектури. А це означає, що проектування середовищ повинно також враховувати необхідність адаптації до цих викликів, забезпечуючи їхню стійкість, інклюзивність і здатність відповідати соціокультурним трансформаціям.

Отже, адаптація архітектурних просторів до динаміки поколінь і змінних потреб дітей є одним із ключових викликів сучасної архітектурної практики. Подальші дослідження, що інтегрують архітектуру, урбаністику, соціологію та психологію, необхідні для глибшого розуміння впливу генераційних відмінностей на довговічність і адаптивність просторів. Особливого значення набуває визначення умов, за яких партисипативний підхід може сприяти створенню стійких і актуальних середовищ, здатних відповідати викликам майбутнього.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

До системи критеріїв, за якими згрупувано джерела, щоб надалі досліджувати питання дитячої партисипації у проектуванні в контексті довговічності / адаптивності просторів, а також із урахуванням генераційних відмінностей (бебі-бумери, X, Y, Z, Альфа тощо), належать “Залучення дітей до

проектування та планування”, “Освітнє середовище та проектування закладів для дітей”, “Ігрові простори та розвиток концепції “дружніх до дітей” локацій”, “Теоретичні засади, феноменологія та просторове сприйняття”, “Соціальна стійкість, урбаністична резильєнтність і екологічні аспекти”, “Генераційний контекст і соціально-психологічні аспекти” та “Адаптивна архітектура та довговічність просторів”.

Звісно, деякі джерела можуть охоплювати кілька напрямів одночасно. Однак така система дає змогу зосереджено переглядати літературу залежно від конкретного дослідницького спрямування: чи то безпосередня дитяча участь, чи питання адаптивності / довговічності, чи різні генераційні особливості.

Мета статті

Мета статті – привернути увагу до необхідності глибшого вивчення ролі партисипації дітей у проектуванні просторів, привабливих для дітей, зокрема у контексті генераційних відмінностей щодо довговічності та адаптивності. Робота покликана окреслити основні питання, які потребують подальшого дослідження, та створити платформу для діалогу між архітекторами, соціологами, урбаністами й освітянами.

Виклад основного матеріалу

Залучення дітей до проектування та містопланування

Більшість досліджень цієї групи розглядають проблематику дитячої партисипації в архітектурі та урбаністиці. Наприклад, низка авторів висвітлює практичні підходи: віртуальну реальність як інструмент для розроблення дизайну дитсадків (Bakr et al., 2018), геопросторові технології для незалежної мобільності дітей (Mourao Moura, Rosa & Barros, 2024), ігри на кшталт “Pop-up Pest” для участі дітей у містоплануванні (Tóth, Poplin, 2013). Інші науковці наголошують на концептуальних аспектах: створенні “глибинної” моделі дитячої участі в архітектурі (Behnia, Kheirollahi, Sahragard & Soltanifar, 2021), розкритті поглядів дітей на місця їхнього проживання, розробленні “міста для всіх громадян” із урахуванням потреб дітей із маргіналізованих верств (Derr et al., 2013) та інтеграції дітей у планування “міст стійкості” (Derr et al., 2018). Науковці детально аналізують особливості побудови дружніх до дітей міст (Greater London Authority, 2008; Bishop & Corker, 2017; Hanssen, 2019; Kingston et al., 2015; Christensen et al., 2024; Bridgman, 2004; Wilhelmsen et al., 2023; Whitzman, 2015), забезпечення соціальної справедливості (Awada, 2024), подолання соціальної нерівності (Derr et al., 2013) та “біофільний” підхід до планування дитячого простору (Derr & Lance, 2012). Тему підвищення трансформативної спроможності міст через дитяче залучення досліджують Nordström & Wales (2019), а роль дітей як “дослідників” та консультантів у містоплануванні аналізують Carroll et al. (2019). Поглиблені систематичні огляди участі дітей в урбаністиці подано в роботах Hartt, Lee & Empey-Salisbury (2023), Ataol, Krishnamurthy & van Wesemael (2019).

Освітнє середовище та проектування закладів для дітей

Інша група публікацій зосереджена на шкільному та дошкільному середовищі. Чимало праць приділяє увагу дитячим садкам: застосуванню VR-технологій для залучення дітей у дизайн (Bakr et al., 2018), проектуванню садочків із урахуванням концептуалізації простору дитиною (Ghunmi, 2024), ефективності дизайну дошкільних закладів та переосмисленню “приватних просторів” у дитсадках (Sevinçli & Şahin, 2024). Інші роботи стосуються шкіл: зокрема, вивчення просторових уявлень учнів та формування форум-просторів у навчальних закладах. Подекуди відбувається синтез із партисипативним підходом – коли діти разом зі студентами-архітекторами працюють над реальними проектами (Lozanovska & Xu, 2012).

Ігрові простори та розвиток концепції “дружніх до дітей” локацій

Окремий блок наукових розвідок стосується ігрових та рекреаційних просторів. Дослідники обговорюють методи проектування й оцінювання дитячих майданчиків (Greater London Authority, 2008; Wardle, 1997; Woolley, 2008), а також вивчають роль гри у формуванні “міста, дружнього до дітей”

(Dewim, 2012). У деяких працях розглянуто специфічні підходи до безбар'єрного дизайну ігор (Dewim, 2012) чи досвід відновлення й переосмислення дитячого простору в громадських зонах (Dert & Tarantini, 2016). Такі дослідження часто пов'язані із питаннями дитячої креативності (Faizi, Azari & Maleki, 2012) та “вертикального” міського життя, коли діти мешкають у висотних будівлях (Whitzman, 2015).

Теоретичні засади, феноменологія та просторове сприйняття

Ще один напрям охоплює теоретичні та методологічні засади дизайну середовища. До цієї групи належать роботи про феноменологію простору та архітектури (Pop, 2013; Seamon, 2008; Francis & Lorenzo, 2006; Рочняк, 2001), а також міждисциплінарні дослідження урбаністики (Kogler, 2018); Kogler, & Hamedinger, 2021). Деякі праці (Morgan, 2010; Hart, 2013) висвітлюють психологічні й соціальні концепції, зокрема прив'язаність до місця та “драбину участі” Роджера Харта, що пояснюють, як саме формується емоційний зв'язок дітей із навколишнім середовищем і чому вони прагнуть залучатися до планувальних рішень. Варто згадати й загальні питання дизайну середовища (Мигаль, 2012) та пошук “відповідності” між архітектурним простором і середовищем (Рочняк, 2001).

Хоч ці праці не акцентують безпосередньо на дитячому залученні, але формують теоретичне підґрунтя (феноменологію простору, місцеприв'язаність), яке можна застосувати до партисипації та проєктування стійких дитячих просторів.

Соціальна стійкість, урбаністична резильєнтність і екологічні аспекти

Чимало науковців (Nyahuma-Mukwashi, Chivenge & Innocent Chirisa, 2021; Hanssen, 2019, Awada. 2024; Nordström & Wales, 2019; de Albuquerque & de Andrade, 2023) наголошують на **стійкості й резильєнтності** міського простору в контексті дитячої участі. Наприклад, Dert et al. (2018) та Nyahuma-Mukwashi et al. (2021) висвітлюють, як діти впливають на планування резильєнтних міст, а Dert & Lance (2012) акцентують на біофільних і “природних” складових для формування стійкого довкілля. У кількох роботах простежується взаємозв'язок соціальної справедливості, залучення дітей і розбудови рівноправних міських систем (Dert et al., 2013; Awada, 2024). Поряд із цим, науковці порушують питання екологічної свідомості (Mourao Moura et al., 2024; de Albuquerque & de Andrade, 2023), а також взаємодії дітей із природою у великих містах (Dert & Lance, 2012).

Тож наведені праці стосуються стійкості й резильєнтності, що безпосередньо впливає на **довговічність** просторів, а дитяча участь розглядається як фактор, який може посилити соціальну та екологічну стійкість.

Генераційний контекст і соціально-психологічні аспекти

Низка джерел спрямована на **порівняння поколінь** та їхніх відмінностей у цінностях, мотивації та ставленні до середовища (Volkova, Proskurova & Yevsieieva, 2021; Twenge, 2023; Близнюк, 2016; 2017; 2018; Ворончук, 2017; Довгань, 2013; 2020; Садовніков О. В., Скаковська Д., 2024). Зокрема, ці праці дають змогу зрозуміти, як змінюються потреби і пріоритети різних вікових груп (бебі-бумери, покоління X, Y, Z, Альфа) та як це може вплинути на довгострокову актуальність просторів, спроектованих за участі дітей “сьогоднішнього” покоління.

Однак ці джерела непрямо стосуються теми, оскільки зміна поколінь впливає на те, як довго простори, які діти спроектували сьогодні, залишаться актуальними в майбутньому. Вони зосереджуються суто на дитячій участі у проєктуванні, але розкривають теорії **поколінь**, які пояснюють, як різні вікові групи (зокрема діти) відрізняються за ставленням, ціннісними орієнтаціями та поведінковими моделями. Ця інформація може бути непрямо дотичною до дитячої партисипації та довговічності просторів:

Простір розробляють із залученням дітей одного покоління (скажімо, покоління Z), але запити й цінності іншого покоління (Альфа чи наступних) можуть відрізнятися. Розуміння генераційних відмінностей допомагає забезпечити адаптивність середовища, аби воно залишалося актуальним і корисним навіть тоді, коли “вирастають” нові покоління. Отже, зазначене вище не пов'язано прямо із партисипацією дітей у проєктуванні, але безпосередньо відображає вплив зміни поколінь на збереження чи модифікацію дитячих просторів.

Адаптивна архітектура та довговічність просторів

Останній тематичний блок об'єднує джерела про адаптивність і гнучкість архітектури (Абрамович, Ковальський & Боднар, 2020; Ворончук, 2017; Стасюк, 2019; Шаталюк, 2016; 2018). У них ідеться про термінологічні аспекти “адаптивної архітектури”, прийоми та принципи її формування, а також про те, як ревіталізувати й переосмислювати міські простори так, щоб вони підходили для різних груп користувачів (зокрема для дітей) і залишалися актуальними з плином часу (Абрамович et al., 2020).

Ця частина прямо пов'язана з довговічністю та адаптивністю – ключовими аспектами теми. Питання гнучкості архітектури, ревіталізації будівель і здатності середовища змінюватися зі зміною користувачів (зокрема дітей) безпосередньо дотичне до проєктування “на виріст” і з урахуванням різних дитячих потреб. Згадані дослідження можуть бути інтегровані в підходи до дитячої партисипації, оскільки саме партисипація сприяє розробленню просторів, що краще відповідають поточним потребам дітей і можуть адаптуватися у майбутньому.

Виконаний аналіз свідчить про багатогранність підходу до питань дитячої партисипації, освітніх середовищ, соціальної стійкості, генераційних особливостей та адаптивності в архітектурі. Залучення дітей розглядається і як педагогічний, і як урбаністичний інструмент, що здатний поліпшити якість і збільшити довговічність середовища. Водночас автори наголошують на важливості теоретичного підґрунтя (феноменологія, місцеприв'язаність, мультидисциплінарні дослідження) та урахування динаміки поколінь, аби створювати справді стійкі, гнучкі й інклюзивні міські простори. Разом з тим в аналізованих джерелах залишаються недослідженими або недостатньо висвітленими питання:

- **динаміки потреб різних поколінь дітей.** У працях наголошено на потенційних відмінностях між поколіннями (Z, Альфа), проте не проаналізовано детально, як саме змінюються уявлення та очікування дітей нових генерацій щодо просторів (наприклад, цифрова реальність, зміщення інтересів або способів соціалізації). Не вироблено підходів, які б давали змогу оперативно підлаштовувати простір під запити майбутніх поколінь;

- **інтергенераційна взаємодія.** Є дослідження про міжпоколінні простори, однак більшість джерел усе ж зосереджені або на дітях, або на старших групах, не пояснюючи, як саме створювати архітектуру, що одночасно задовольнятиме потреби сьогоденних дітей і наступних поколінь. Залишається нез'ясованим, як закласти механізми спільного проєктування з урахуванням **майбутніх** поколінь, яких ще не долучені до процесу;

- **вплив трансформації цінностей на довговічність.** Кілька робіт (особливо з категорії генераційних досліджень) описують зміни цінностей, проте немає комплексної методики, яка б пов'язувала ці зміни з конструктивними й просторовими рішеннями. Наприклад, як забезпечувати гнучкість просторів, щоб вони залишалися актуальними, коли домінуватимуть інші цифрові звички, інша екологічна свідомість чи соціальні пріоритети (питання клімату, безпеки тощо);

- **критерії оцінки “довговічності” з погляду майбутніх дітей.** Нині є загальні рекомендації щодо стійкості чи адаптивності, проте немає конкретних індикаторів, за якими можна виміряти: наскільки простір, створений за участю “сьогоденних” дітей, залишатиметься функціональним і бажаним для дітей покоління Альфа чи навіть віддаленіших генерацій. Дослідники згадують “адаптивну архітектуру”, але не розкривають у деталях механізм поступового оновлення з урахуванням нових психологічних / поведінкових тенденцій;

- **досвід партисипації “покоління в покоління”.** У доступних джерелах здебільшого йдеться про залучення дітей одноразово (в певному місці й часі). Майже не здійснюється “довге відстеження”, як партисипація перелаштовується разом із тим, як діти дорослішають, або як наступні групи дітей реагують на простір, створений для (чи з) попередніх поколінь;

- **перетин генераційних і культурних контекстів.** Хоч деякі публікації (наприклад, про Іран, Туреччину) показують, що культура впливає на ставлення дітей до простору, проте бракує систематичного міжкультурного й міжпоколінного аналізу: як культурно зумовлені очікування (зокрема сімейні, соціальні) можуть змінюватися від однієї генерації до іншої і як це вплине на “життєвий цикл” дитячих просторів.

Останніми роками партисипація, як складова сталого розвитку, стала важливою частиною сучасної архітектурної практики у проектуванні як міських просторів, так і просторів громадського використання (Bishop & Corker, 2017; Hanssen, 2019; Hart, 2013). Такий підхід до урбанізації та проектування сприяє створенню середовищ, які краще відповідають реальним потребам користувачів, враховуючи їхній соціальний, культурний та економічний контекст (Dert & Tarantini, 2016; Kingston et al., 2015; Bridgman, 2004). Водночас усе більшого значення у цих процесах набуває залучення особливої групи користувачів – дітей, чиї потреби та сприйняття простору істотно відрізняються від дорослих (Bakr et al., 2018; Million, Schamun & Fegter, 2024; Hart, 2013). Партисипація дітей дає змогу інтегрувати їхні унікальні погляди, ідеї та потреби, що, як результат, допомагає створювати середовища, які є не лише функціональними, але й сприяють розвитку, творчості та соціалізації (Behnia et al., 2021; Faizi et al., 2012; Francis & Lorenzo, 2006), і можуть забезпечувати комфорт на різних етапах розвитку дитини (Ghunmi, 2024; Sevinçli & Şahin, 2024; Morgan, 2010).

Ефективне залучення дітей до проектування потребує глибокого розуміння трьох ключових компонентів: середовища, яке об'єднує природні та створені людиною елементи, забезпечуючи безпечне оточення, яке стимулює (Dert & Lance, 2012; Woolley, 2008; Francis & Lorenzo, 2006); простору як фізичної основи, що враховує функціональну гнучкість, здатність адаптуватися до змінних потреб користувачів і підтримувати соціальну взаємодію (Абрамович et al., 2020; Ворончук, 2017; Шаталюк, 2016); та поколінь, вплив яких відображається у формуванні цінностей, очікувань і моделей поведінки, що визначають індивідуальне й колективне сприйняття середовища (Twenge, 2023; Близнюк, 2017; Christensen et al., 2017). Ці елементи є основою для створення інклюзивних, адаптивних і довговічних просторів, що залишаються релевантними у перспективі, оскільки визначають, як середовище сприймається, використовується і змінюється з часом (Pop, 2013; Seamon, 2008; Morgan, 2010; Hart, 2013). Проте деякі аспекти адаптивності, такі як довготривалий вплив цифровізації на соціальну інтеграцію або практичне застосування міжпоколінного дизайну (Biggs & Carr, 2015; Mansfield, R.G., 2022; Martyka & Chmura, 2024), залишаються недостатньо вивченими й потребують подальшого аналізу.

Поняття середовища охоплює широкий спектр інтерпретацій і використовується для позначення як природного, так і сформованого (штучного). Воно охоплює природне оточення, яке складається із природних ресурсів, збереження яких є ключовим завданням багатьох екологічних програм, і сформоване середовище, до якого входять міські простори, житлові райони та інфраструктура, які створили люди (Hart, 2013). У країнах із розвинутою економікою міські активісти, архітектори та дизайнери зосереджують увагу на покращенні сформованого середовища, враховуючи естетичні, соціальні та екологічні аспекти, зокрема для дітей. Натомість у країнах, що розвиваються, середовище часто розглядають крізь призму боротьби за базові умови життя, такі як житло, транспорт, здоров'я та харчування. Ці питання набувають особливого значення у міських умовах, де забезпечення здорового середовища, яке підтримує добробут та виживання громади, стає ключовим (Nyahuma-Mukwashi et al., 2021; Mansfield, 2022). Для досягнення гармонійного розвитку середовище має враховувати соціальні й культурні вимоги, зберігаючи баланс із фізичними аспектами (Pop, 2013; Seamon, 2008; Мигаль, 2016). Тому середовище необхідно розглядати як динамічну структуру, “яка інтегрує простір із природними та соціальними елементами, створюючи гармонійні умови для життя” (Рочняк, 2001).

Простір виконує роль основної складової середовища, задаючи його межі та структуру, і слугує платформою, де взаємодіють природні та соціальні елементи. Його багатовимірність охоплює фізичні межі, часові параметри та функціональні аспекти, що формують основу для створення сприятливого середовища (Kogler & Naredinger, 2021). Як приклад можна навести High Line Park (Нью-Йорк, США) (Рис. 1, 2), який інтегрує природні, історичні та соціальні елементи у високодинамічному міському середовищі. Цей приклад демонструє, що простір має не лише геометричні параметри, але й функціональні й часові виміри, які забезпечують його динамізм (Pop, 2013; Seamon, 2008; Мигаль, 2016), і слугує каркасом для середовища, інтегруючись із соціальними й екологічними компонентами для забезпечення довговічності та адаптивності (Абрамович, 2020; Рочняк, 2001; Шаталюк, 2018).

Рис. 1. High Line Park. фото by Michael Van Valkenburgh Associates,

Рис. 2. High Line Park Photo by James Corner Field Operations

High Line Park – приклад того, як активність громади може сприяти створенню інноваційного простору і як партисипація у процесах проєктування дає змогу враховувати потреби користувачів, зокрема дітей, у формуванні адаптивних просторів (Dett & Tarantini, 2016). І хоча діти не були основною цільовою групою на етапі планування, під час громадських слухань і воркшопів, де брали участь мешканці різного віку, могли бути враховані ідеї й побажання батьків щодо потреб дітей (Bishop & Corker, 2017). Після відкриття парк став популярним місцем для сімейного відпочинку, деякі простори адаптовані для дитячої активності (Woolley, 2008).

Хоча залучення дітей до проєктування сприяє виявленню унікальних потреб та ідей, які дають змогу створювати середовища, що відповідають фізичним, соціальним і емоційним вимогам молодого покоління (Behnia et al., 2021; Hart, 2013; Ensarioğlu & Ozsoy, 2021), серед питань, які потребують подальшого дослідження, можна виокремити вплив цієї участі на довговічність і універсальність просторів, а також методи інтеграції запропонованих ідей на різних етапах проєктування – від концепту до реалізації (Lozanovska & Xu, 2012). Оскільки дитячий вік і потреби змінюються (Mohsen Faizi et al., 2012; Ghunmi Noor Al Huda Mohammad Abu, 2024) – від активної гри у ранньому віці (0–6 років) до прагнення соціалізації, навчання та творчого самовираження у підлітковому віці (12–18 років) (Wardle, 1997), простори, створені за участю дітей, повинні бути здатними адаптуватися до цих змін (Morgan, 2010). Водночас вони мають залишатися привабливими та функціональними для наступних поколінь, тим самим забезпечуючи довговічність і універсальність використання (Christensen et al., 2017; Hart, 2013; Whitman, 2015). Це вимагає не лише інтеграції природних і штучних елементів, а й урахування особливостей нових генерацій (Twenge, 2023; Садовніков & Скаковська, 2024).

Поняття “покоління” традиційно охоплювало родинні зв’язки. Однак у сучасному соціологічному контексті покоління визначаються як групи людей, які народилися в той самий історичний період і мали схожі соціальні, культурні та економічні умови розвитку (Близнюк, 2016; 2017; Довгань Н., 2013; Twenge, 2023). Так, бебі-бумери виростили в умовах післявоєнного економічного піднесення, що сприяло формуванню орієнтації на сімейні цінності й командного духу (Близнюк, 2017; 2018). Покоління Х дорослішало в період економічної нестабільності та посилення індивідуалізму (Близнюк, 2016; 2017), тоді як міленіали та покоління Z сформувалися під впливом цифрових технологій, що істотно вплинуло на їхні соціальні зв’язки та способи взаємодії із середовищем (Twenge, 2023; Садовніков & Скаковська, 2024). Оскільки спільний досвід формує цінності, поведінку та ставлення до середовища, ці відмінності можуть впливати на взаємодію з просторами (Близнюк, 2018; Довгань, 2020). Крім того, зміни в соціальному ставленні до дитинства, посилення батьківського контролю, обмеження самостійного пересування та вплив урбанізації зменшують автономію дітей у реальних просторах (Bishop & Corker, 2017). Тому стає вагомим питання врахування особливостей поколінь у проєктуванні для створення адаптивних та багатофункціональних просторів.

Соціокультурні трансформації, зокрема цифровізація та інклюзивність, змінюють сприйняття та функціональність просторів (Twenge, 2023; Bishop & Corker, 2017). Наприклад, інтегруючи цифрові

технології у дитячі простори, можна створювати інтерактивні ігрові майданчики, які стимулюють розвиток когнітивних і соціальних навичок. Віртуальну реальність можна використовувати для навчання та дослідження, розширюючи межі традиційного середовища (Bakr et al., 2018; Tóth & Poplin, 2013). Такі інновації роблять простори привабливішими для дітей та забезпечують їх адаптацію до технологічно прогресивного суспільства (Ataol et al., 2019; Million et al., 2024). Цифровізація створює попит на інтерактивні елементи та технологічно насичені середовища (Mourao Moura et al., 2024; Hartt et al., 2023). Інклюзивність, своєю чергою, потребує урахування потреб різних соціальних груп, підкреслюючи важливість адаптивності для гармонійного співіснування користувачів (Ensarioğlu & Ozsoy, 202; Whitzman, 2015). Розуміння спільного досвіду поколінь допомагає формувати простори, які відповідають цінностям і поведінковим моделям суспільства, актуальним для кожного покоління (Twenge, 2023; Близнюк, 2017).

Актуальність простору забезпечується його здатністю адаптуватися до мінливих потреб користувачів, інтегрувати сучасні технології, ураховувати соціокультурний контекст і підтримувати екологічну стійкість. Тому адаптивність і довговічність, як складові передумови сталого розвитку, повинні передбачати не лише енергоефективність, стійкість до змін довкілля та багатофункціональність, а й реагувати на соціальні та технологічні зміни – урбанізацію, яка впливає на доступність ігрових просторів, поширення цифрових технологій, що змінюють спосіб взаємодії дітей із середовищем (Bishop & Corker, 2017; Tóth & Poplin, 2013), а також зростання уваги до інклюзивності (Sebla Ensarioğlu & Ozsoy, 2021), які визначаються динамікою поколінь (Twenge, 2023), котра, своєю чергою, формує різні потреби та очікування стосовно просторів, залежно від соціальних і культурних умов. Це означає, що адаптивність у проєктуванні дитячих просторів розглядають також як можливість різних вікових груп використовувати простори одночасно, а також здатність рости і змінюватися разом з дітьми. Такий підхід враховує прагнення більшості дітей залишатися в середовищі, в якому вони ростуть і яке підтримує їхнє почуття безпеки та ідентичності (Severcan, 2015; Dewi, 2012; Whitzman, 2015; Morgan, 2010).

Принципи адаптивності передбачають варіативність сценаріїв використання, орієнтацію на гнучкість функцій та резервування ресурсів для майбутніх змін (Whitzman, 2015; Ворончук, 2017; Стасюк, 2019; Шаталюк, 2016; 2018). Наприклад, дослідження в США показали, що трансформовані класи з модульними меблями підвищують ефективність навчання, забезпечуючи можливість адаптації до різних форматів занять (Dewim, 2012). Конфігурацію модульних меблів легко змінити для проведення групових занять, індивідуального навчання або творчих майстерень. На ігрових майданчиках встановлюють рухомі елементи, які діти можуть самостійно переставляти, створюючи нові сценарії гри (Imagination Playground, США; PlayCubes by Playworld, США) (Рис. 3).

Такі адаптивні підходи застосовують і в громадських просторах, таких як бібліотеки. У Європі громадські бібліотеки з адаптивними зонами дають змогу пристосовувати простір до потреб відвідувачів різних вікових груп (OBA Library Mercatorplein, Amsterdam, Netherlands) (Рис. 5, Рис. 6), часто функціонують вдень як простір для читання, а ввечері – як місце для освітніх чи культурних заходів.

Завдяки функціональній гнучкості простори можуть змінювати своє призначення відповідно до потреб користувачів та сприяти інноваційним рішенням, що відповідають вимогам сучасності (Абрамович et al., 2020; Стасюк, 2019). Разом з тим, важливу роль у підвищенні адаптивності середовищ відіграють сучасні технології. Наприклад, інтерактивні елементи, основані на цифрових технологіях, здатні розширювати можливості користувачів і стимулювати їхню взаємодію із простором (Bakr et al., 2018; Ataol et al., 2019; Шаталюк, 2016; 2018). Завдяки цим властивостям простори здатні не лише реагувати на поточні потреби, а й залишатися актуальними у довгостроковій перспективі.

У цьому контексті довговічність досягається завдяки екологічності та якості матеріалів, які мінімізують вплив на природу і забезпечують кліматичну стійкість (Hanssen, 2019; Whitzman, 2015; Шаталюк, 2018), а також технологіям, що роблять простір інтерактивним (Bakr et al., 2018; Ataol et al., 2022). Крім того, залучення дітей до проєктування сприяє зменшенню кількості випадків вандалізму, оскільки простір, створений за їхньою участю, відображає їхні потреби та очікування, що підвищує прив'язаність до нього (Severcan, 2015; Dewi, 2012). Це також формує відповідальність за середовище, що позначається на його довговічності (Bishop & Corker, 2017; Hart, 2023).

Рис. 3. Big Blue Blocks

Рис. 4. PlayCubes

Рис. 5. OBA Library Mercatorplein
Amsterdam, Netherlands: Library, Transformation

Рис. 6. Amsterdam Central Library – Children's library

Однак, хоча залучення дітей допомагає зберегти створене середовище, воно не гарантує його актуальності для дітей нового покоління. Тобто довговічність, орієнтована на гармонію з навколишнім середовищем, актуальну в сучасних умовах, повинна також враховувати змінювані цінності та поведінкові моделі майбутніх поколінь (Twenge, 2023; Близнюк, 2017).

Оскільки партисипативна участь дітей у процесах проектування тісно пов'язана з питаннями адаптивності та довговічності просторів, які взаємодіють у контексті сталого розвитку, ці аспекти потребують глибшого аналізу. Особливо важливо враховувати генераційні зміни, які впливають на цінності, потреби та поведінкові моделі різних вікових груп. Такий підхід дасть змогу обґрунтовано підбирати методики, визначати доцільність залучення дітей і формувати інклюзивні та стійкі простори, здатні адаптуватися до змін у суспільстві.

Висновок

Партисипація дітей у процесах проектування має потенціал стати потужним інструментом для створення різних типів просторів – громадських, освітніх, ігрових та рекреаційних, які відповідають сучасним потребам користувачів і залишаються актуальними для майбутніх поколінь. Цей підхід дає змогу враховувати унікальні перспективи дітей, які можуть запропонувати інноваційні ідеї та рішення, спрямовані на створення інклюзивних та адаптивних середовищ.

Адаптивність та довговічність міських просторів є фундаментальними характеристиками, що забезпечують їхню функціональність та актуальність у довгостроковій перспективі. Простори, які здатні відповідати змінним потребам різних вікових груп, сприяють гармонійному співіснуванню користувачів і підвищують соціальну інтеграцію. Виявлено, що адаптивні середовища можуть ефективно реагувати на соціокультурні трансформації, зокрема цифровізацію, урбанізацію та посилення інклюзивності. Ці процеси створюють нові виклики та можливості для проєктування середовищ, які поєднують естетику, функціональність і соціальну взаємодію.

Доведено, що залучення дітей до проєктування відкриває унікальні перспективи для створення багатфункціональних та інклюзивних просторів. Партисипативний підхід дає змогу врахувати дитячий досвід і потреби, що сприяє створенню середовищ із високим рівнем емоційної значущості та універсальності. Наприклад, використання інтерактивних елементів і технологій, таких як VR, не лише розширює можливості проєктування, але й забезпечує адаптацію середовища до сучасних потреб користувачів.

Функціональна гнучкість відіграє центральну роль у створенні адаптивних просторів. Приклади трансформованих навчальних класів із модульними меблями, інтерактивних бібліотек та ігрових майданчиків із рухомими елементами доводять ефективність цих рішень для задоволення різноманітних потреб. Такі простори сприяють інтеграції соціальних, освітніх і рекреаційних функцій, що підвищує їхню довговічність і соціальну релевантність.

Довговічність просторів визначається якістю матеріалів, екологічною адаптацією та здатністю до оновлення. Принципи екологічного проєктування, такі як мінімізація впливу на природу та забезпечення кліматичної стійкості, є основою для створення просторів, які відповідають сучасним екологічним викликам. Проте встановлено, що вплив цифровізації на довговічність і соціальну інтеграцію залишається недостатньо вивченим.

Виявлено прогалини у дослідженнях, зокрема вивчення довгострокового впливу дитячої участі на універсальність і ефективність просторів, а також розроблення методик інтеграції дитячих ідей у всі етапи дизайну. Крім того, потребують подальшого аналізу питання міжпоколінної взаємодії у спільних просторах, що сприятиме створенню гармонійних та інклюзивних середовищ.

Рекомендовано зосередитися на дослідженні впливу технологій на адаптивність середовищ, розробленні інноваційних партисипативних підходів та вивченні механізмів, які забезпечують довговічність і адаптивність середовищ для різних соціальних і вікових груп. Лише інтеграція соціокультурних, екологічних і технологічних аспектів допоможе створити простори, що відповідатимуть як поточним, так і майбутнім викликам.

Бібліографія

Amsterdam Central Library – Children's library. Доступно <<https://www.amsterdamtips.com/oba-amsterdam-central-library>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Ataol, Ö., Krishnamurthy, S., & van Wesemael, P. (2019). Children's Participation in Urban Planning and Design: A Systematic Review. *Children, Youth and Environments*, 29(2), 27–50. <https://doi.org/10.7721/chilyoutenvi.29.2.0027>.

Awada, H. (2024). Fostering Social Equity in Planning and Urban Design with Children. *Topophilia*. <https://doi.org/10.29173/topo53>.

Bakr, A. F., El Sayad, Z. D., Makram, S. & Shokralla, T. (2018). Virtual reality as a tool for children's participation in kindergarten design process. *Alexandria Engineering Journal*, Vol. 57, Iss. 4, 3851–3861. <https://doi.org/10.1016/j.aej.2018.10.003>.

Behnia, B., Kheirollahi, M., Sahragard, M. & Soltanifar, A. (2021). A conceptual model for children's participation in the architectural design process: exploring deep participation. *Architectural Engineering and Design Management*, 18(34):1–24. <https://doi.org/10.1080/17452007.2021.1970505>.

Big Blue Blocks. Доступно <<https://imaginationplayground.com/big-blue-blocks/>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

- Biggs, S. & Carr, A. (2015). Age- and Child-Friendly Cities and the Promise of Intergenerational Space. *Journal of Social Work Practice*, Vol. 29, Iss. 1. <https://doi.org/10.1080/02650533.2014.993942>
- Bishop K. & Corker L. (2017). *Designing cities with children and young people: beyond playgrounds and skate parks*. Books. Доступно <https://www.perlego.com/book/1562026/designing-cities-with-children-and-young-people-beyond-playgrounds-and-skate-parks-pdf?queryID=4b38a747fc91916c14bff89c1550bd82&index=prod_BOOKS&gridPosition=1&searchType=title> [Дата звернення 05 лютого 2025].
- Bridgman, R. (2004). Criteria for Best Practices in Building Child-Friendly Cities: Involving Young People in Urban Planning and Design. *Canadian Journal of Urban Research*, Vol. 13, No. 2, 337–346. Доступно <<https://www.jstor.org/stable/44321120>> [Дата звернення 05 лютого 2025].
- Carroll, P., Witten, R., Asiasiga, L. & Lin, E. J. (2019). Children’s Engagement as Urban Researchers and Consultants in Aotearoa / New Zealand: Can it Increase Children’s Effective Participation in Urban Planning? *Children & Society*, 33(5). <https://doi.org/10.1111/chso.12315>.
- Christensen, P., Hadfield-Hill, S., Horton, P. & Kraftl, J. (2017). *Children Living in Sustainable Built Environments*. New Urbanisms, New Citizens. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315750019>.
- de Albuquerque, R. O. & de Andrade, L. M. S. (2023). Citizen participation as a fundamental principle in the connection between children and nature. *Revista Nacional de Gerenciamento de Cidades*, 11(84). <https://doi.org/10.17271/23188472118420234767>.
- Derr V. & Lance K. (2012). Biophilic Boulder: Children’s Environments That Foster Connections to Nature. *Children Youth and Environments*, 22(2):112–143. <https://doi.org/10.7721/chilyoutenvi.22.2.0112>.
- Derr V. & Tarantini E. (2016) “Because we are all people”: outcomes and reflections from young people’s participation in the planning and design of child-friendly public spaces. *Local Environment*. <https://doi.org/10.1080/13549839.2016.1145643>
- Derr V., Chawla L., Mintzer M., Cushing D. & van Vliet, W. (2013). A City for All Citizens: Integrating Children and Youth from Marginalized Populations into City Planning. <https://doi.org/10.3390/buildings3030482>
- Derr V., Sitzoglou M., Gülgönen T. & Corona Y. (2018). Integrating Children and Youth Participation into Resilience Planning: Lessons from Three Resilient Cities. October 2018. *Canadian Journal of Children’s Rights / Revue canadienne des droits des enfants*, 5(1). <https://doi.org/10.22215/cjcr.v5i1.1241>.
- Dewim, S. P. (2012). How Does The Playground Role in Realizing Children-Friendly-City? *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 38, 224–233. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.03.344>.
- Ensarioğlu, S. A. & Ozsoy, A. (2021). Children’s Participation in Built Environment Design: The Case of “Play Without Barriers”. *A/Z ITU journal of Faculty of Architecture*, 18(2): 347–364. <https://doi.org/10.5505/ituja.2021.52386>
- Faizi, M., Azari, A.K. & Maleki, S. N. (2012). Design Principles of Residential Spaces to Promote Children’s Creativity. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 35, 468–474. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.02.112>
- Francis M. & Lorenzo R. (2006). Children and city design: Proactive process and the “renewal” of childhood. *Children and Their Environments*. In C. Spencer & M. Blades, *Children and their Environments: Learning, Using and Designing Spaces* (pp. 217–237), Cambridge University Press. Доступно <https://www.researchgate.net/publication/283326785_Children_and_City_Design_Proactive_Process_and_the_Renewal_of_Childhood> [Дата звернення 05 лютого 2025].
- Ghunmi, N.A.H.M. A. (2024). Involvement of Children’s Conceptualization of Space in Design of Kindergartens to Enhance Children’s Creative Potential. *Civil Engineering and Architecture*, Vol. 12(1), 231–251. Доступно <https://www.hrpub.org/journals/article_info.php?aid=13738> [Дата звернення 05 лютого 2025]
- Greater London Authority (2008). *Supplementary Planning Guidance: Providing for children and young people's play and informal recreation*. Доступно <https://www.london.gov.uk/sites/default/files/gla_migrate_files_destination/spg-2008-children-recreation.pdf> [Дата звернення 05 лютого 2025].
- Hanssen, G. S. (2019). The Social Sustainable City: How to Involve Children in Designing and Planning for Urban Childhoods? *Planning*, 4(1):53. <https://doi.org/10.17645/up.v4i1.1719>

- Hart, R. A. (2013). Children's Participation: The Theory and Practice of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care. Доступно <<https://www.perlego.com/book/1579503/childrens-participation-the-theory-and-practice-of-involving-young-citizens-in-community-development-and-environmental-care>> [Дата звернення 05 лютого 2025].
- Hartt, M., Lee, C. & Empey-Salisbury, M. (2023). Planning for Play? A Systematic Literature Review. *Journal of Planning Literature*, 39(1):088541222311692. <https://doi.org/10.1177/08854122231169228>
- High Line Park. Доступно: <https://www.thehighline.org/>. [Дата звернення 05 лютого 2025]
- Kingston B., Wridt P., Chawla L., van Vliet W. & Brink L. (2015). Creating child friendly cities: the case of Denver, USA. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers – Municipal Engineer*. <https://doi.org/10.1680/muen.2007.160.2.97>
- Kogler, R. & Hamedinger, A. (Hrsg.) (2021). *Interdisziplinäre Stadtforschung. Themen und Perspektiven*. Reihe Urban Studies; Bielefeld: transcript. Доступно <https://www.perlego.com/book/1637903/interdisziplinre-stadtforschung-themen-und-perspektiven-pdf?queryID=1a2e9035304817ee490c1c4a4d27744e&index=prod_BOOKS&gridPosition=4&searchType=title> [Дата звернення 05 лютого 2025]
- Kogler, R. (2018). Bilder und Narrationen zu Räumen. Die Zeichnung als visueller Zugang zur Erforschung sozialräumlicher Wirklichkeiten. In Wintzer, J. (Hrsg.), *Sozialraum erforschen. Qualitative Methoden in der Geographie*, Berlin: Springer Spektrum, S. 261–277. https://doi.org/10.1007/978-3-662-56277-2_17
- Lozanovska, M. & Xu, L. (2012). Children and university architecture students working together: a pedagogical model of children's participation in architectural design. *CoDesign*, 9(4):1–21. <https://doi.org/10.1080/15710882.2012.693187>.
- Mansfield, R.G. (2022). “They’ll be the ones that’s looking after it” – unravelling institutional factors that shape children’s participation in urban planning for informal settlements. *Children’s Geographies*, 21(5):1–17. <https://doi.org/10.1080/14733285.2022.2159331>.
- Martyka A. & Chmura Z. (2024). Bridging the gap between children and seniors: the architectural design of intergenerational spaces in Grodzisko Dolne, Poland. *Journal of Civil Engineering Environment and Architecture*, 70:31–41. <https://doi.org/10.7862/rb.2023.3>
- Million, A., Schamun, R., Fegter, S. (2024). Understanding Well-Being Through Children’s Eyes: Lessons for Shaping the Built Environment, *Urban Planning*, 9. <https://doi.org/10.17645/up.8618>.
- Morgan, P. (2010). Towards a Developmental Theory of Place Attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1):11–22. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.07.001>.
- Mourao Moura, A.C., Rosa, A. & Barros, P. (2024). Children’s Independent Mobility in Urban Planning: Geospatial Technology with a Technical Approach and Citizens’ Listening. *Journal of Civil Engineering Environment and Architecture*, 70:31–41. <https://doi.org/10.7862/rb.2023.3>
- Nordström, M. & Wales, M. (2019). Enhancing urban transformative capacity through children’s participation in planning. *AMBIO A Journal of the Human Environment*, 48(5). <https://doi.org/10.1007/s13280-019-01146-5>.
- Nyahuma-Mukwashi, G., Chivenge, M. & Chirisa, I. (2021). Children, Urban Vulnerability, and Resilience Options for the Future. September 2021. https://doi.org/10.1007/978-3-030-51812-7_90-1.
- OBA Library Mercatorplein. Amsterdam, Netherlands: Library, Transformation. Доступно <<https://www.mecanoo.nl/Projects/project/274/OBA-Library-Mercatorplein>> [Дата звернення 05 лютого 2025].
- PlayCubes. Доступно <<https://playworld.com/playcubes/?lang=can#gref>> [Дата звернення 05 лютого 2025].
- Pop, D. (2013). Space Perception and Its Implication in Architectural Design. *Acta Technica Napocensis: Civil Engineering & Architecture*, Vol. 56, No 2 (2013,) 211–221. Доступно <https://www.academia.edu/10935249/Space_Perception_and_Its_Implication_in_Architectural_Design> [Дата звернення 05 лютого 2025].
- Seamon, D. (2008). Phenomenology, place, environment, and architecture: A review. Доступно <https://www.researchgate.net/publication/238798784_Phenomenology_place_environment_and_architecture_A_review> [Дата звернення 05 лютого 2025].
- Severcan, Y. C. (2015). The Effects of Children’s Participation in Planning and Design Activities on Their Perceptions of Their Neighborhood and Self-Esteem in Childhood. Доступно <<https://www.jstor.org/>>

stable/44113116?workspaceFolderId=f90da47c-db83-4ebc-9606-f669b14916ee&orderBy=updatedAt&orderType=desc&index=8&seq=1> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Seviñçli, N. & Şahin, B. E. (2024). Rethinking the designs of private spaces in kindergartens through the views of children. May 2024. *Childhood*, 31(4). <https://doi.org/10.1177/09075682241246117>.

Tóth, E., Poplin, A. (2013). Pop-up Pest: An Educational Game for Active Participation of Children and Youth in Urban Planning. May 2013. Conference: REAL CORP 2013At: Rome. Доступно <https://www.researchgate.net/publication/311233690_Pop-up_Pest_An_Educational_Game_for_Active_Participation_of_Children_and_Youth_in_Urban_Planning> [Дата звернення 05 лютого 2025]

Twenge J. M. (2023). Generations: The Real Differences Between Gen Z, Millennials, Gen X, Boomers, and Silents – and What They Mean for America’s Future. Доступно <<https://www.perlego.com/book/3539243/generations-the-real-differences-between-gen-z-millennials-gen-x-boomers-and-silentsand-what-they-mean-for-americas-future-pdf>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Volkova A., Proskurova Ia., Yevsieieva L. (2021). Study the attitude of the ukrainian citizens to the environmental problems in the context of the theory of generations. *ScienceRise. Pharmaceutcal science*, No. 2 (24), 18–25. Доступно <https://www.researchgate.net/publication/354380211_Study_the_attitude_of_the_ukrainian_citizens_to_the_environmental_problems_in_the_context_of_the_theory_of_generations_A_Volkova_Ia_Proskurova_L_Yevsieieva_ScienceRise_Pharmaceutcal_science_2020_No_2_> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Wardle, F. (1997). Outdoor Play: Designing, Building, and Remodeling Playgrounds for Young Children. *Early Childhood News*. Доступно <<https://s3-video.definedstem.com/WebsitePDFs/04d87fc3-adae-40a2-aafa-02b8e24fe576.pdf>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Whitzman C. (2015). Creating child-friendly living environments in central cities: Vertical living kids. *Geographies of Children and Young People*. https://doi.org/10.1007/978-981-4585-99-6_6-1

Wilhelmsen, T., Øvreås, S., Roll-Hansen, H., Bjerknes, A.-L. & Thorrud, S. (2023). Developing child-friendly cities: Young children's participation in urban planning. *Journal of Childhood Education & Society*, 4(3): 274–290. <https://doi.org/10.37291/2717638X.202343290>.

Woolley, H. (2008). Watch This Space! Designing for Children’s Play in Public Open Spaces. *Geography Compass*. <https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2008.00077.x>.

Абрамович В. С., Ковальський В. П. & Боднар А. В. (2020). Застосування адаптивної архітектури при ревіталізації будівель і міських просторів. Доступно <<https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/31394>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Близнюк Т. (2016). Теорія поколінь: Україна та Західна Європа. Доступно <<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/14630>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Близнюк Т. (2017). Оцінка поколінських цінностей покоління бебі-бумерів-та покоління Х в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Доступно <<http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-1-2017/27.pdf>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Близнюк Т. (2018). Ціннісний профіль покоління бебі-бумерів, поколінь Х та У в Україні. Доступно <<http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/20404>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Ворончук М. Г. (2017). Формування адаптивної архітектури. Доступно <<https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/822dffdd-ec97-4ec4-bd50-72c141c26fe3/content>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Довгань Н. (2013). Покоління як соціально-психологічний феномен. Доступно <<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/bernatova8/subor/Dovgan.pdf>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Довгань Н. (2020). Психологія соціокультурної взаємодії поколінь. Доступно <<https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/dovgan-mono.pdf>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Мигаль С. П. (2012). Дизайн середовища: проблеми та перспективи. Доступно <<https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/0d39b42a-c213-4195-843c-1126f8dae7b9/content>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Рочняк Ю. А. (2001). Архітектурний простір і архітектурне середовище: пошук відповідності. Доступно <<https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/50eedb8b-6923-4b6a-98e2-13e2bf9b9f94/content>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Садовніков О., Скаковська Д. (2024). Особливості покоління Альфа в Україні. Доступно <https://www.researchgate.net/publication/380580797_OSOBLIVOSTI_POKOLINNA_ALFA_V_UKRAINI> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Стасюк О. В. (2019). Розвиток ідеї адаптивності в архітектурі. Доступно <<https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/16d3ac96-5900-4c5f-a5d0-9a843ea644e0/content>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Шаталюк Ю. В. (2016). Адаптивність в архітектурі. Термінологічний аспект. Доступно <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvb_2016_2_25> [Дата звернення 05 лютого 2025].

Шаталюк Ю. В. (2018). Прийоми та принципи формування адаптивної архітектури. Доступно <<https://int-konf.org/ru/2016/nauka-i-zhittya-suchasni-tendentsiji-integratsiya-v-svitovu-naukovu-dumku-16-18-05-2016/1251-shatalyuk-yu-v-prijomi-ta-printsipi-formuvannya-adaptivnoji-arkhitekturi>> [Дата звернення 05 лютого 2025].

References

Amsterdam Central Library – Children’s library. Retrieved from URL <<https://www.amsterdamtips.com/oba-amsterdam-central-library>> [Accessed 05 February 2025].

Ataol, Ö., Krishnamurthy, S., & van Wesemael, P. (2019). Children’s Participation in Urban Planning and Design: A Systematic Review. *Children, Youth and Environments*, 29(2), 27–50. <https://doi.org/10.7721/chilyoutenvi.29.2.0027>.

Awada, H. (2024). Fostering Social Equity in Planning and Urban Design with Children. *Topophilia*. <https://doi.org/10.29173/topo53>.

Bakr, A. F., El Sayad, Z. D., Makram, S. & Shokralla, T. (2018). Virtual reality as a tool for children’s participation in kindergarten design process. *Alexandria Engineering Journal*, Vol. 57, Iss. 4, 3851–3861. Retrieved from URL <<https://doi.org/10.1016/j.aej.2018.10.003>> [Accessed 05 February 2025].

Behnia, B., Kheirollahi, M., Sahragard, M. & Soltanifar, A. (2021). A conceptual model for children’s participation in the architectural design process: exploring deep participation. *Architectural Engineering and Design Management*, 18(34):1–24. <https://doi.org/10.1080/17452007.2021.1970505>.

Big Blue Blocks. Retrieved from URL <<https://imaginationplayground.com/big-blue-blocks/>> [Accessed 05 February 2025].

Biggs, S. & Carr, A. (2015). Age- and Child-Friendly Cities and the Promise of Intergenerational Space. *Journal of Social Work Practice*, Vol. 29, Iss. 1. <https://doi.org/10.1080/02650533.2014.993942>.

Bishop K. & Corker L. (2017). *Designing cities with children and young people: beyond playgrounds and skate parks*. Books. Retrieved from URL <https://www.perlego.com/book/1562026/designing-cities-with-children-and-young-people-beyond-playgrounds-and-skate-parks-pdf?queryID=4b38a747fc91916c14bff89c1550bd82&index=prod_BOOKS&gridPosition=1&searchType=title> [Accessed 05 February 2025].

Bridgman, R. (2004). Criteria for Best Practices in Building Child-Friendly Cities: Involving Young People in Urban Planning and Design. *Canadian Journal of Urban Research*, Vol. 13, No. 2, 337–346. Retrieved from URL <<https://www.jstor.org/stable/44321120>> [Accessed 05 February 2025].

Carroll, P., Witten, R., Asiasiga, L. & Lin, E.J. (2019). Children’s Engagement as Urban Researchers and Consultants in Aotearoa / New Zealand: Can it Increase Children’s Effective Participation in Urban Planning? *Children & Society*, 33(5). <https://doi.org/10.1111/chso.12315>.

Christensen, P., Hadfield-Hill, S., Horton, P. & Kraftl, J. (2017). *Children Living in Sustainable Built Environments*. New Urbanisms, New Citizens. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315750019>.

de Albuquerque, R. O. & de Andrade, L. M. S. (2023). Citizen participation as a fundamental principle in the connection between children and nature. *Revista Nacional de Gerenciamento de Cidades*, 11(84). <https://doi.org/10.17271/23188472118420234767>.

Derr V., Chawla L., Mintzer M., Cushing D. & van Vliet, W. (2013). *A City for All Citizens: Integrating Children and Youth from Marginalized Populations into City Planning*. <https://doi.org/10.3390/buildings3030482>.

Derr V., Sitzoglou M., Gülgönen T. & Corona Y. (2018). Integrating Children and Youth Participation into Resilience Planning: Lessons from Three Resilient Cities. *Canadian Journal of Children's Rights / Revue canadienne des droits des enfants*, 5(1). <https://doi.org/10.22215/cjcr.v5i1.1241>.

Derr V. & Tarantini E. (2016). "Because we are all people": outcomes and reflections from young people's participation in the planning and design of child-friendly public spaces. *Local Environment*. <https://doi.org/10.1080/13549839.2016.1145643>.

Derr V. & Lance K. (2012). Biophilic Boulder: Children's Environments That Foster Connections to Nature. *Children Youth and Environments*, 22(2):112–143. <https://doi.org/10.7721/chilyoutenvi.22.2.0112>.

Dewim, S. P. (2012). How Does The Playground Role in Realizing Children-Friendly-City? *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 38, 224–233. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.03.344>.

Ensarioğlu, S. A. & Ozsoy, A. (2021). Children's Participation in Built Environment Design: The Case of "Play Without Barriers". *A/Z ITU journal of Faculty of Architecture*, 18(2): 347–364. <https://doi.org/10.5505/itujfa.2021.52386>.

Faizi, M., Azari, A. K. & Maleki, S. N. (2012). Design Principles of Residential Spaces to Promote Children's Creativity. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 35, 468–474. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.02.112>.

Francis M. & Lorenzo R. (2006). Children and city design: Proactive process and the "renewal" of childhood. *Children and Their Environments*. In C. Spencer & M. Blades, *Children and their Environments: Learning, Using and Designing Spaces* (pp. 217–237), Cambridge University Press. Retrieved from URL <https://www.researchgate.net/publication/283326785_Children_and_City_Design_Proactive_Process_and_the_Renewal_of_Childhood> [Accessed 05 February 2025].

Ghunmi, N. A. H. M. A. (2024). Involvement of Children's Conceptualization of Space in Design of Kindergartens to Enhance Children's Creative Potential. *Civil Engineering and Architecture*, Vol. 12(1), 231–251. Retrieved from URL <https://www.hrpub.org/journals/article_info.php?aid=13738> [Accessed 05 February 2025].

Greater London Authority (2008). Supplementary Planning Guidance: Providing for children and young people's play and informal recreation. Retrieved from URL <https://www.london.gov.uk/sites/default/files/gla_migrate_files_destination/spg-2008-children-recreation.pdf> [Accessed 05 February 2025].

Hanssen, G. S. (2019). The Social Sustainable City: How to Involve Children in Designing and Planning for Urban Childhoods? *Planning*, 4(1):53. <https://doi.org/10.17645/up.v4i1.1719>.

Hart, R. A. (2013). *Children's Participation: The Theory and Practice of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care*. Retrieved from URL <<https://www.perlego.com/book/1579503/childrens-participation-the-theory-and-practice-of-involving-young-citizens-in-community-development-and-environmental-care>> [Accessed 05 February 2025].

Hartt, M., Lee, C. & Empey-Salisbury, M. (2023). Planning for Play? A Systematic Literature Review. *Journal of Planning Literature*, 39(1):088541222311692. <https://doi.org/10.1177/08854122231169228>.

High Line Park. Retrieved from URL <<https://www.thehighline.org/>> [Accessed 05 Februar 2025].

Kingston B., Wridt P., Chawla L., van Vliet W. & Brink L. (2015). Creating child friendly cities: the case of Denver, USA. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers – Municipal Engineer*. <https://doi.org/10.1680/muen.2007.160.2.97>.

Kogler, R. (2018). Bilder und Narrationen zu Räumen. Die Zeichnung als visueller Zugang zur Erforschung sozialräumlicher Wirklichkeiten. In Wintzer, J. (Hrsg.), *Sozialraum erforschen. Qualitative Methoden in der Geographie*, Berlin: Springer Spektrum, S. 261–277. https://doi.org/10.1007/978-3-662-56277-2_17.

Kogler, R. & Hamedinger, A. (Hrsg.) (2021). *Interdisziplinäre Stadtforschung. Themen und Perspektiven*. Reihe Urban Studies; Bielefeld: transcript. Retrieved from URL <https://www.perlego.com/book/1637903/interdisziplinre-stadtforschung-themen-und-perspektiven-pdf?queryID=1a2e9035304817ee490c1c4a4d27744e&index=prod_BOOKS&gridPosition=4&searchType=title> [Accessed 05 February 2025].

Lozanovska, M. & Xu, L. (2012). Children and university architecture students working together: a pedagogical model of children's participation in architectural design. *CoDesign*, 9(4):1–21. <https://doi.org/10.1080/15710882.2012.693187>.

- Mansfield, R. G. (2022). "They'll be the ones that's looking after it" – untravelling institutional factors that shape children's participation in urban planning for informal settlements. *Children's Geographies*, 21(5):1–17. <https://doi.org/10.1080/14733285.2022.2159331>.
- Martyka A. & Chmura Z. (2024). Bridging the gap between children and seniors: the architectural design of intergenerational spaces in Grodzisko Dolne, Poland. *Journal of Civil Engineering Environment and Architecture*, 70:31–41. <https://doi.org/10.7862/rb.2023.3>.
- Million, A., Schamun, R., Fegter, S. (2024) Understanding Well-Being Through Children's Eyes: Lessons for Shaping the Built Environment, November 2024. *Urban Planning*, 9. <https://doi.org/10.17645/up.8618>.
- Morgan, P. (2010). Towards a Developmental Theory of Place Attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1):11–22. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.07.001>.
- Mourao Moura, A. C., Rosa, A. & Barros, P. (2024). Children's Independent Mobility in Urban Planning: Geospatial Technology with a Technical Approach and Citizens' Listening. *Journal of Civil Engineering Environment and Architecture*, 70:31–41. <https://doi.org/10.7862/rb.2023.3>.
- Nordström, M. & Wales, M. (2019). Enhancing urban transformative capacity through children's participation in planning. *AMBIO A Journal of the Human Environment*, 48(5). <https://doi.org/10.1007/s13280-019-01146-5>.
- Nyahuma-Mukwashi, G., Chivenge, M. & Chirisa, I. (2021). Children, Urban Vulnerability, and Resilience Options for the Future. https://doi.org/10.1007/978-3-030-51812-7_90-1.
- OBA Library Mercatorplein. Amsterdam, Netherlands: Library, Transformation. Retrieved from URL <<https://www.mecanoo.nl/Projects/project/274/OBA-Library-Mercatorplein>> [Accessed 05 February 2025].
- PlayCubes. Retrieved from URL <<https://playworld.com/playcubes/?lang=can#grf>> [Accessed 05 February 2025].
- Pop, D. (2013). Space Perception and Its Implication in Architectural Design. *Acta Technica Napocensis: Civil Engineering & Architecture*, Vol. 56, No 2 (2013), 211–221. Retrieved from URL <https://www.academia.edu/10935249/Space_Perception_and_Its_Implication_in_Architectural_Design> [Accessed 05 February 2025].
- Seamon, D. (2008). Phenomenology, place, environment, and architecture: A review. Retrieved from URL <https://www.researchgate.net/publication/238798784_Phenomenology_place_environment_and_architecture_A_review> [Accessed 05 February 2025].
- Severcan, Y. C. (2015). The Effects of Children's Participation in Planning and Design Activities on Their Perceptions of Their Neighborhood and Self-Esteem in Childhood. Retrieved from URL <<https://www.jstor.org/stable/44113116?workspaceFolderId=f90da47c-db83-4ebc-9606-f669b14916ee&orderBy=updatedAt&orderType=desc&index=8&seq=1>> [Accessed 05 February 2025].
- Sevinçli, N. & Şahin, B. E. (2024). Rethinking the designs of private spaces in kindergartens through the views of children. May 2024. *Childhood*, 31(4). <https://doi.org/10.1177/09075682241246117>.
- Tóth, E., Poplin, A. (2013). Pop-up Pest: An Educational Game for Active Participation of Children and Youth in Urban Planning. May 2013. Conference: REAL CORP 2013At: Rome. Retrieved from URL <https://www.researchgate.net/publication/311233690_Pop-up_Pest_An_Educational_Game_for_Active_Participation_of_Children_and_Youth_in_Urban_Planning> [Accessed 05 February 2025].
- Twenge J. M. (2023). Generations: The Real Differences Between Gen Z, Millennials, Gen X, Boomers, and Silents – and What They Mean for America's Future. Retrieved from URL <<https://www.perlego.com/book/3539243/generations-the-real-differences-between-gen-z-millennials-gen-x-boomers-and-silentsand-what-they-mean-for-americas-future-pdf>> [Accessed 05 February 2025].
- Volkova A., Proskurova Ia., Yevsieieva L. (2021). Study the attitude of the ukrainian citizens to the environmental problems in the context of the theory of generations. *ScienceRise. Pharmaceutical science*, No. 2 (24), 18–25. Retrieved from URL <https://www.researchgate.net/publication/354380211_Study_the_attitude_of_the_ukrainian_citizens_to_the_environmental_problems_in_the_context_of_the_theory_of_generations_A_Volkova_Ia_Proskurova_L_Yevsieieva_ScienceRise_Pharmaceutical_science_2020_No_2_> [Accessed 05 February 2025].
- Wardle, F. (1997). Outdoor Play: Designing, Building, and Remodeling Playgrounds for Young Children. *Early Childhood News*. Retrieved from URL <<https://s3-video.definedstem.com/WebsitePDFs/04d87fc3-adae-40a2-aafa-02b8e24fe576.pdf>> [Accessed 05 February 2025].

- Whitzman C. (2015). Creating child-friendly living environments in central cities: Vertical living kids. *Geographies of Children and Young People*. DOI 10.1007/978-981-4585-99-6_6-1.
- Wilhelmsen, T., Øvreås, S., Roll-Hansen, H., Bjerknes, A.-L. & Thorrud, S. (2023). Developing child-friendly cities: Young children's participation in urban planning. *Journal of Childhood Education & Society*, 4(3):274–290. <https://doi.org/10.37291/2717638X.202343290>.
- Woolley, H. (2008). Watch This Space! Designing for Children's Play in Public Open Spaces. *Geography Compass*. <https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2008.00077.x>.
- Abramovych V. S., Kovalskiy V. P. & Bodnar A. V. (2020). Application of adaptive architecture in the revitalization of buildings and urban spaces. Retrieved from URL <<https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/31394>> [Accessed 05 February 2025].
- Blyznyuk T. (2016). Theory of generations: Ukraine and Western Europe Retrieved from URL <<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/14630>> [Accessed 05 February 2025].
- Blyznyuk T. (2017). Assessment of Generational Values of the Baby Boomer and Generation X Generations in Ukraine. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. Retrieved from URL <<http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-1-2017/27.pdf>> [Accessed 05 February 2025].
- Blyznyuk T. (2018). Value Profile of the Baby Boomers, Generation X and Generation Y in Ukraine. Retrieved from URL <<http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/20404>> [Accessed 05 February 2025].
- Voronchuk M. G. (2017). Formation of adaptive architecture. Retrieved from URL <<https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/822dffdd-ec97-4ec4-bd50-72c141c26fe3/content>> [Accessed 05 February 2025].
- Dovgan N. (2013). Generation as a social and psychological phenomenon. Retrieved from URL <<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/bernatova8/subor/Dovgan.pdf>> [Accessed 05 February 2025].
- Dovhan N. (2020). Psychology of socio-cultural interaction of generations. Retrieved from URL <<https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/dovgan-mono.pdf>> [Accessed 05 February 2025].
- Mygal S. P. (2012). Design of the environment: problems and prospects. Retrieved from URL <<https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/0d39b42a-c213-4195-843c-1126f8dae7b9/content>> [Accessed 05 February 2025].
- Rochniak, Y. A. (2001). Architectural space and architectural environment: search for correspondence. Retrieved from URL <<https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/50eedb8b-6923-4b6a-98e2-13e2bf9b9f94/content>> [Accessed 05 February 2025].
- Sadovnikov O., Skakovska D. (2024). Features of Generation Alpha in Ukraine. Retrieved from URL <https://www.researchgate.net/publication/380580797_OSOBLIVOSTI_POKOLINNA_ALFA_V_UKRAINI> [Accessed 05 February 2025].
- Stasiuk O. V. (2019). Development of the idea of adaptability in architecture. Retrieved from URL <<https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/16d3ac96-5900-4c5f-a5d0-9a843ea644e0/content>> [Accessed 05 February 2025].
- Shataliuk Y. V. (2016). Adaptability in architecture. Terminological aspect. Retrieved from URL <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Nvb_2016_2_25> [Accessed 05 February 2025].
- Shataliuk Y. V. (2018). Techniques and principles of adaptive architecture formation. Retrieved from URL <<https://int-konf.org/ru/2016/nauka-i-zhittya-suchasni-tendentsiji-integratsiya-v-svitovu-naukovu-dumku-16-18-05-2016/1251-shatalyuk-yu-v-prijomi-ta-printsipi-formuvannya-adaptivnoji-arkhitekturi>> [Accessed 05 February 2025].